

A XVI. sz. magyar irodalom alkotásai (panegyricusok, epithalamiomok, széphistóriák stb.) már a XV. században is virágoztak. Míg a XVI. század irodalmi emlékeinek nyelve *magyar*, addig a XV. századé az európai közízlésnek megfelelően — latin. Ha nyelvük különböző is, végeredményében valamennyiükben ugyanaz a magyar szellem munkálkodik. (L. Főgelnek akadémiai székfoglalóját, továbbá Berczeli A. Károly fordítását: Magyar költő magyarul: Janus Pannonius, Főgel előszavával).

A *Magyar Irodalmi Ritkaságok* reneszánszfüzete csak izelítő.

Folytatni kell e tárgykört legalább két füzetben. Úgy, mint Péterffyvel is. Folytatni kell olyan szemelvények közzétételével, amelyekben leginkább felragyog a humanista stíluseszmény, a «maior stilus».

Hol mutatkozik meg, hol kristályosodik ki leginkább minden irodalom formája? Költészetében. Föltétlenül hozni kell a magyar reneszánsz költői termékeit is.

A jelen füzetnek az a cikke, mely a Virtualis Magyarországról szól, igen jól van összefoglalva, de jelen formájában — azt hiszem — nagyon is tudományos. Sok olvasottságot tételez fel az olvasó részéről.

Örömmel üdvözljük e kitűnő füzetet és várjuk a magyar reneszánsz költői termékeinek bemutatását.

Főgel Sándor.

Stadler Frieda: Valaki vár engem.

Valaki vár engem . . . ez a kedves, szelíd mondat súlyos, felelősségteljes szimbolumá nő Stadler Frieda kezében; szimboluma a lány, az asszony, az ember valahová való tartozásának. Valaki vár engem: az élettárs, az embertárs, az Isten! Nem vagyok soha egyedül, mert valaki az élet minden pillanatában várja tőlem a

segítést, a figyelmet, a szeretetet. Fiatal lányok felé induló friss, tiszta szavak ezek, de nincs az az asszony, aki ne tanulhatna belőle modern élet-szemléletet krisztusi alapon.

Ami az egész könyvet kiemeli és külön helyre állítja, az nemcsak közvetlensége, amely szavainak tanítói, nevelői élet oly simára csiszolja, hogy csak a lélek hat és sugárzik minden mondatából és hogy az élet minden vonalán végigfutó, halk, finom kézmozdulata sokkal mélyebb dolgokra mutat, mint mások keze — nemcsak ez teszi egyedülállóvá a mai irodalomban — hanem teljesen modern fölfogása is. Szegény modern lány, de sokat szídnak és kínoznak téged, mert más vagy, gyökeresen más, mint néhány évtized előtt! De Stadler Frieda egyetlen egyszer sem mondja ezt, sőt, rámutat minden modern áramlatban rejtőző értékre. A mai élet minden megnyilvánulásához megértő kézzel nyúl; a család semmivel se helyettesíthető gyönyörűségét első helyre teszi ugyan, de nem küldi vissza, csak vissza a háztartásba az asszonyt, hanem rámutat mindarra a helyre, — ó nagyon sok van — ahol az asszonyi munka nélkülözhetetlen, ahol a különleges női idegzet, adottság, lelkület a legjobban hasznosítható. Ne oda törekedjenek, ahol csak «pótférfiak», hanem oda, ahol épen, mert nők, női tulajdonságaik miatt nem pótolhatók. Stadler Frieda könyve élő könyv és a föléje hajló leányszemek szebb és igazabb tükörbe nem tekinthetnek, mint amikor ebben keresik a jövőjüket formáló tiszta, nemes irányelveket.

Nagy Méda.

Moravek Endre: Nagymagyarország nemzetiségei. (Kincsestár 4. *Magyar Szemle Társaság* kiadása.)

A könyv aktualitása vitán felül áll. Magyarország feldaraboltságá-

nak egyik legfontosabb oka a nemzetiségi kérdés volt. A szerző a nacionalizmus fellépésének rajzával kezdi tanulmányát, amikor egymás után ébrednek öntudatra a különböző nemzetek. A Duna-völgyben mi magyarok elsőnek értünk el kézzelfogható eredményeket. Szomszédaink csak megkésve, sokszor a magyar példa után indulva jöttek utánunk. Ezt a tempóelőnyt sikerült a háború végéig megőriznünk, akkor azonban a vereség és elsősorban a csehek ügyessége következtében szomszédaink nemzeti törekvései érvényesültek a mi rovásunkra. Moravek Endre hangsúlyozza, hogy a trianoni békeszerződés nem megoldása a problémának, csak választófal, mert a helyzet most még rosszabb, mint volt azelőtt. Nem a magyarság szempontjából rosszabb csak, hanem a nemzetiségek szabadságának elvont eszméje szempontjából is.

Mint a mai helyzetet, Moravek az egész történeti fejlődést is nem magyar szemmel akarja nézni, hanem a tudós elfogulatlanságára törekszik. A háború előtti helyzet megítélésében is nemcsak az osztrák centralista kormányok hibáit veszi észre, hanem a magyar kormány rövidlátását is, amikor Horvátországban szerb-barát politikusokat segítenek uralomra, hogy a magyar politikát támogassák Bécs ellen.

Ez a tárgyilagosság vezeti abban is, hogy nem akarja megoldani a különböző problémákat, csak ismertetni. Ilyen kurtára fogott művekben a legfontosabb az, hogy kevés, rövid, de ép ezért igazán jellemző részletben mutassa be a különböző állásfoglalásokat. Ehhez a kérdés alapos ismerete és biztos ítélőerő szükséges. Moravek Endrében mindkettő megvan, ezért nyugodt lélekkel ajánljuk könyvét a művelt magyar közönségnek.

Fábián István.

Hajdu János : Eötvös József báró első minisztersége. (1848.) Bp. 1933.

Az utolsó magyar rendi országgyűlések, majd az első népképviselői országgyűlés és az 1848—49-es mozgalmak ideje a legérdekesebb és legváltozatosabb része a magyar történelemnek. Még mindig nem döntötték el, hogy a nagyidők szülik-e a nagy embereket vagy megfordítva. Az mindenestre kétségtelen, hogy hiába jönnek a nagy idők, ha nincsenek hozzá megfelelő nagy emberek, és az is bizonyos, hogy nagy emberek hiánya miatt maradt törpének nem egyszer a magyar nemzet történelmének több korszaka. Rég megállapított igazság, hogy soha nem volt hazánknak annyi kiváló, képzett és nemeslelkű embere, mint a 19. század előbb említett első felében.

Ezen nagyok legelső között foglalt helyet a legfiatalabbak egyike, a szelidlelkű, kiválóan képzett, előítéletektől majdnem teljesen ment és szabadelvű báró Eötvös József. «Újabb történetünk alakjai közt az első, ki az államférfiú és a költő hivatását egyesíti magában. Soha politikusunk érzőbb lélekkel, kiterjedtebb szemkörrel és európaibb kultúrával nem bírt nála, s előtte a hasonló típus egyáltalán ismeretlen volt». — Ezeket állapítja meg Eötvös József báróról a közeli mult egyik kiváló magyar történésze és megállapítása többé-kevésbé most is helytálló.

Ennek a kiváló magyarnak első miniszterségét írta meg Hajdu János olyan eleven tollal, eddig részben ismeretlen levéltári anyag felhasználásával, hogy ez a munka még a laikus közönség figyelmére is méltán számot tarthat. — A nagy idők történetével önálló tanulmányokban eddig úgyis kevesen foglalkoztak. Ennek az időnek egyes munkásait és törekvéseit kellene behatóbban kutatni, hogy aztán a részletkutatók eredményeként, teljesen új vilá-